

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

FONDAS NR. 344 (SA)

TRAKŲ ŽEMĖS TEISMAS

ТРОКСКИЙ ЗЕМСКИЙ СУД

ŽEMĖS TEISMO TVIRTINAMŲJŲ, EINAMŲJŲ REIKALŲ
AKTŲ IR DEKRETŲ KNYGŲ; TVIRTINAMŲJŲ, EINAMŲJŲ
REIKALŲ AKTŲ IR DEKRETŲ PROTOKOLŲ; SUMARINIŲ,
ORDINARINIŲ, TAKTINIŲ IR KT. BYLŲ REJESTRŲ APYRAŠAS
NR. 1

CHRONOLOGINĖS RIBOS 1661 – 1816; 1840 M.

TURINYS

1. Pažyma apie Trakų žemės teismo fondą Nr. 344..... 2

2. Šaltiniai. Literatūra..... 6

3. Справка фонда № 344 (ДА) "Трокский земский суд"..... 7

4. Žemės teismo tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygy; tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų protokolų; sumarinių, ordinarinių, taktinių ir kt. bylų rejestrų apyrašas Nr. 1. Опись дел..... 11

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJS ARCHYVAS

PAŽYMA APIE TRAKŲ ŽEMĖS TEISMO FONDA NR. 344

2006-03-27 Nr. A7-3

Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

Žemės teismai Lietuvos Didžiojoje Kunygaikštystėje atsirado po 1564-1566 metų teismų reformos. 1564 m. Bielsko seime LDK didikai atsisakė savo teisminių privilegijų. Jie neteko atskiro Didžiojo kunygaikščio teismo ir pakluso bendriems viso bajorų luomo teismams. 1566 m. Lietuvos Statutas tiksliai nustatė naujųjų valstybės teritorinių derinių-pavietų pilies, žemės ir pakamario teismų kompetenciją ir juridiskai įtvirtino teisminę-administracinę reformą.

Pagal šį naują teritorinį padalinimą Trakų vaivadijai priklausė Trakų, Gardino, Kauno ir Upytės pavietai. Trakuose buvo sudaryti ir pradėjo veikti pilies, žemės ir pakamario teismai.

Bajorijai svarbiausiu tapo žemės teismas. Šio teismo, kaip žemutinės instancijos, spėdimus buvo galima apskūsti aukštesnėms instancijoms – Vyriausiajam Tribunolui arba Karaliaus teismui. Mirus karaliui, žemės teismas nustodavo veikęs, kadangi jis teisė karaliaus vardu. Tarpuvaudžių visų teismų funkcijas vykdė kaptūrinis teismas.

Pagal 1588 m. Lietuvos Statutą į žemės teismą turėjo būti renkami geri, pamaldūs ir garbingi, susipažinę su teise ir mokantys rašyti bajorai - būtinai Lietuvos Didžiosios Kunygaikštystės piliečiai, turintys tame paviete nuosavą dvarą.

Žemės teismą sudarė teisėjas, jo pavaduotojas ir raštininkas. Juos rinko pavieto žemvaldžiai, o tvirtino karalius. Naujai išrinktieji - teisėjas, jo pavaduotojas ir raštininkas turėjo prisiekti pagal nustatytą Lietuvos Statute formą pirmoje teismo sesijoje.

Kiekvienais metais vyko trys žemės teismo sesijos, rusiškai vadinamos "ročki", arba lotyniškai "cadentia" (tas žodis dažniausiai buvo rašomas *kadencya*). Sesijos (kadencijos) trukdavo tris – šešias savaites.

Teisėjas ir jo pavaduotojas siekė priimti bendrą kiekvienos nagrinėjamos bylos nuosprendį. Raštininkas rašė posėdžio protokolą.

Teisėjas, jo pavaduotojas ir raštininkas atvykdavo į pilį prieš tris dienas iki sesijos. Jie paimdavo pilyje saugomas knygas, išduodavo išrašus iš dokumentų prašytojams. Per šias tris dienas sudarydavo rejestrus, pagal kuriuos buvo nustatoma bylų nagrinėjimo eilė. Kas ankščiau užsirašydavo, to ir byla buvo sprendžiama ankščiau.

Žemės teismo narių pareigybės buvo gerai apmokamos pagal Lietuvos Statuto nustatytą tarifą: nuo kiekvienos išnagrinėtos bylos arba į knygas įrašyto dokumento.

Teismo posėdžiai tęsdavosi nuo ryto iki vėlaus vakaro. Teismas vyko kasdien, išskyrus šventes ir sekmadienius.

Žemės teismai nagrinėjo dvejopas bylas. Vienas teįrašydavo (aktikavo) į knygas, kitoms paruošdavo teismo nuosprendžius.

Pirma grupė bylų buvo susijusi su nuosavybe ir kitais civilinės teisės klausimais: dėl testamentų, pirkimo, pardavimo arba įkeitimo sutarčių, užstatų, paskolų, dovanojimo raštų, globos, dalybų aktų, karaliaus privilegijų, vaznių raštų, pareiškimų dėl prievartos, nuostolių, skriaudų ir kt.

Antra grupė bylų reikalavo teismo nuosprendžių. Teismas sprendė bylas dėl įžeidimo

žodžiu, grasinimų sunaikinti turtą arba pakenkti sveikatai, valstiečių įkalbinėjimo pabėgti nuo šeiminkų, dėl pamestų arba gaisro sunaikintų dokumentų, o taip pat sprendė ir bajorystės įrodymo klausimus.

Žemės teismo nuosprendis dažniausiai apsiribodavo piniginėmis baudomis.

Pasibaigus žemės teismo sesijai, jo nariai išvykdavo namo tik po trijų dienų, kadangi dar turėjo išduoti prašytojams išrašus iš knygų. Tik ką įvykusios teismo sesijos dokumentai likdavo pas raštininką iki kitos sesijos.

Ankščiau buvusių sesijų knygas sudėdavo į dėžę, užrakindavo ir užantspauduodavo. Jas saugoti pavesdavo vaivados arba seniūno apsaugai.

XVI-XVIII a. LDK raštvedyboje buvo vartota senoji rusų (dabar mokslinėje literatūroje vadinama senąja gudų arba rusėnų) kalba. 1697 m., kaip oficiali teismų kalba, įteisinta lenkų kalba.

1792 m. žemės teismai buvo panaikinti, jų vietoje atsirado žemininkų teismai. 1797 m. vasario 6 d. caro įsaku žemės teismai vėl atkurti ir Lietuvoje jie veikė iki 1831 m.

Trakų žemės teismo jurisdikcija apėmė visą pavieto teritoriją.

LDK vietinių valdžios institucijų dokumentai buvo saugomi jų pačių patalpose. Trakų pavieto žemės teismo knygos buvo saugomos Trakų pusiasalio pilyje. Iš šaltinių žinoma, kad 1760-1790 m. Trakų pusiasalio pilyje vyko teismai, o nusikaltėliai buvo sodinami į pilies kalėjimą.

1771 m. Trakų pavieto seimelyje nutarta skirti pinigus vaivadijos archyvo įrengimui užbaigti. 1777 m. buvo pradėta pusiasalio pilies pietų bokšto rekonstrukcija, pritaikant jį žemės ir pilies teismų archyvams. Šį darbą prižiūrėjo Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo teisėjas Antanas Grinevičius ir Trakų vaivadijos stатыbininkas Jonas Skaržinskis.

1793 m. bokšto antrame aukšte buvo įrengtas archyvas.

Statant archyvą buvo ardomi salos pilies griuvėsiai ir naudojamos jų plytos bei akmenys.

1831 m. caro valdžiai panaikinus Trakų pilies ir žemės teismus, jų bylos perėjo Trakų apskrities teismo žinion. 1840 m. Trakų pilies, žemės ir pakamario teismų knygos pervežtos į Vilnių į Vyriausiojo Tribunolo archyvą. Ten jos buvo saugomos iki 1843 m., po to vėl gražintos į Trakus, o 1853-1855 m. - galutinai perduotos Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendros žinios apie fondo dokumentus

1852 m. caro įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas. Prasidėjo aktyvus ir kruopštus dokumentų mokslinio- techninio tvarkymo ir ir informacinio aparato kūrimo laikotarpis.

1872 m. pasirodė N. Gorbačevskio sudarytas senųjų aktų archyvo dokumentų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu.

Trakų žemės teismo knygos, kaip ir kitų LDK įstaigų dokumentai, N. Gorbačevskio kataloge sudarė atskirą fondą, turintį 122 bylas, suskirstytas pagal dokumentų pobūdį į tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygas, įvairių tipų protokolus ir rejestrus. Kiekvienai bylai suteiktas inventorinis numeris, nurodytos jos chronologinės ribos ir lapų skaičius.

1906 m. išleistas I. Sprogio dalinai pertvarkytas senųjų aktų apyrašas buvo infomatyvesnis negu N. Gorbačevskio katalogas, bet jam irgi nestigo trūkumų. Dėl gan paviršutiniškai atlikto dokumentų fondavimo Trakų žemės teismo fonde buvo nefondinių bylų, pasikeitė jų kiekis. Pagal I. Sprogio apyrašą Trakų žemės teismo fondą sudarė 125 (saugojimo) vienetai Nr. 6102-6226.

Per XX a. pasaulinius karus, okupacijas, archyvo knygų evakuacijas į užsienį bei netinkamą bylų saugojimą Vilniaus centriniam archyvui buvo padaryta didelė žala. Daug bylų buvo pamesta arba negrąžinta į archyvą.

Po antrojo pasaulinio karo 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, TSRS Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS Vidaus reikalų ministerijos potvarkiu įpareigojo LTSR archyvų valdybą užregistruoti visus tuo metu buvusius LTSR archyvuose fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdam šį potvarkį 1949-1951 m. „Trakų žemės teismo“ fondui buvo suteiktas Nr. 344. (Ši data nustatyta išanalizavus Centrinio LTSR archyvo archyvo fondo medžiagą ir analizės išvadas patvirtinus LVIA DEK posėdyje 2006-01-14, protokolas R7-1).

1984 m. Lietuvos valstybiniame istorijos archyve atliktas Trakų žemės teismo fondo Nr. 344 bylų kiekio patikrinimas ir nerastų bylų paieška. Patikrinimas parodė, kad pagal I. Sprogio apyrašą fondo Nr. 344 pirmame apyraše faktiškai yra 111 bylų, antrame- 13 bylų ir trečiame (iš papildomo N. Gorbačevskio katalogo)- 1 byla.

Išaiškėjo, kad pagal I. Sprogio katalogą trūksta 14 bylų. Paieškos metu nustatyta, kad šešios bylos saugomos Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje (F. Nr. 7 „LDK teismai“) Tai bylos pagal I. Sprogio apyrašą Nr. 6102 (Gorb. Nr. 6142), Spr. Nr. 6103 (Gorb. Nr.6143), Spr. Nr. 6104 (Gorb. Nr. 6144), Spr. nr. 6105 (Gorb. Nr. 6145) Spr.Nr. 6116 (Gorb. Nr. 6157), Spr. Nr. 6127 (Gorb. Nr. 6177).

Likusios aštuonios bylos: Spr. Nr. 6117, 6128, 6136, 6137, 6150, 6164, 6224, ir 6226 buvo išbrauktos iš archyvo apskaitos, kaip nerastos paieškos metu (1984-04-13 nurašymo aktas Nr. 1)

2006 m. Trakų žemės teismo fondo Nr. 344 apyrašas Nr. 3 panaikintas, jame buvusi viena byla įrašyta į apyrašą Nr. 1. Fonde Nr. 344 yra 2 apyrašai. Apyraše Nr. 1 įrašyti 112, apyraše Nr. 2 – 13 apskaitos vienetai. Iš viso fonde yra 125 apskaitos vienetai.

Žemės teismo tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygų, tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų protokolų, sumarinių, ordinarinių, taktinių ir kt. bylų rejestrų apyrašas Nr. 1

Naujos dokumentų tvarkymo tendencijo ir N. Gorbačevskio ir I. Sprogio katalogų netobulumas ir trūkumai paskatino naujiems senųjų aktų tyrinėjimams ir archyviniam tvarkymui.

Sudarant fondo Nr. 344 "Trakų žemės teismas" pirmą apyrašą buvo atlikti šie darbai:

1. bylų kiekio, fizinės būklės patikrinimas ir apskaitos patikslinimas
2. fondavimas
3. dokumentų tikslių chronologinių ribų nustatymas
4. bylų antraščių lietuvių- rusų kalbomis sudarymas
5. naujas bylų šifravimas

Atlikus Trakų žemės teismo fondo bylų inventorizaciją nustatyta, kad pirmame apyrašė yra 111 bylų. Trečiame apyrašė buvusi viena byla pagal N. Gorbačevskio katalogą Nr. 19615 savo turiniu artima pirmame apyrašė esančioms byloms, todėl nutarta, kad tikslinga ją įrašyti į pirmą apyrašą (2000-10-27 protokolas Nr. 2), o trečią apyrašą panaikinti.

Dokumentai parašyti lenkų kalba, keletas dokumentų parašyta senąja gudų kalba.

Byloms sudarytos antraštės lietuvių ir rusų kalbomis. Antraštėse dažnai yra nurodomi ir lotyniški bei lenkiški terminai, pavartoti pačiuose dokumentuose.

Kiekviena byla naujai sudarytame apyrašė gavo naują numerį, tačiau šalia palikti seni N. Gorbačevskio ir I. Sprogio katalogų numeriai.

Didesnės dalies bylų fizine būklė yra gera, jos įrištos, bet pasitaiko ir pažeistų bylų.

Apyrašą sudaro tvirtinamųjų ir einamųjų reikalų aktų ir dekretų knygų, tvirtinamųjų ir einamųjų reikalų aktų ir dekretų protokolai, sumarinių, ordinarinių, taktinių ir kt bylų rejestrų.

Kai kuriuose einamųjų reikalų ir dekretų knygose įrišti Merkinės žemės teismo dekretai, Trakų žemininkų teismo einamųjų reikalų aktai, Trakų vaivadijos konfederacijos dekretai, Trakų vaivadijos išdo ir fiskalinių teismų dekretai, Trakų vaivadijos surogatinio (pilies) teismo tvirtinamieji aktai, Trakų vaivadijos kaptūrinio teismo dekretai. Taip pat yra teismo dekretų išrašai, išduoti įvairiems asmenims.

Fonde rasta ir atskirų nefondinių bylų, tai:

1. Merkinės teismo žemininkų ir žemės teismo einamųjų reikalų protokolai (byla Nr.41, 1792-1794 m.)
2. Merkinės žemininkų teismo posėdžių protokolai (byla Nr. 42, 1792 m.)
3. Merkinės žemės teismo einamųjų reikalų protokolai (byla Nr. 42, 1793-1794 m.)
4. Merkinės žemės teismo civilinių bylų rejestrų (bylos Nr. 103-104, 1794 m.)
5. Kunigaikščio Heronimo Florijano Radvilos Vilniaus jurisdikos teismo tvirtinamųjų, einamųjų reikalų aktų ir dekretų protokolai (byla Nr.30, 1751-1759; 1764 m.)
6. Bresto pilies teismo sumarinis rejestras (byla Nr. 70, 1781-1783 m.)

Fondo Nr. 344 pirmame apyrašė yra įrašytos Trakų eksdivizinio, kompromisinio ir kaptūrinio teismų knygos. Šie teismai buvo nenuolatiniai, sudaromi kitų pastoviai veikiančių LDK teismų nutarimais, todėl nustatyti šių bylų fondinę priklausomybę yra sudėtinga.

Iš viso fondo Nr. 344 "Trakų žemės teismas" apyrašė Nr. 1 yra 112 apskaitos vienetų, kurių chronologinės ribos 1661-1816; 1840 m.

ŠALTINIAI

1. Lietuvos centrinio valstybinio archyvo fondų žinynas, red. D. Butėnas. - Vilnius, 1990, p. 25-26
2. Лаппо И. Литовский Статут 1588 г. - Kaunas, 1938, t. 2.
3. Горбачевский Н. Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской. - Вильна, 1872, лл. 206- 210.
4. Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг./сост. И. Спрогис./ - Вильна, 1901-1913, лл. 233-238.

LITERATŪRA

1. Avižonis K. Teisė ir teismai. Rinktiniai raštai. - Vilnius, 1994, t. 4.
2. Baliulis A., Mikulionis S., Miškinis A. Trakų miestas ir pilys. Istorija ir architektūra. - Vilnius, 1991.
3. Butėnas D. Lietuvos Didžiosios Kunygaikštystės valstybinių ir visuomeninių institucijų istorijos bruožai XIII – XVIII a. - Vilnius, 1997.
4. Miennicki R., Archiwum Akt Dawnych w Wilnie, Warszawa 1923.

X

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ ЛИТВЫ
I. ФОНДОВАЯ СПРАВКА ТРОКСКОГО ЗЕМСКОГО СУДА

2006-03-27 № А7-3

Вильнюс

Земские суды в Великом Княжестве Литовском появились после судебно-административной реформы, проведенной в 1564-1566 гг. В 1564 г. на Бельском сейме магнаты ВКЛ отказались от своих судебных привилегий и подчинились общим судебным органам, единым для всего шляхетского сословия.

Второй Литовский Статут 1566 г. точно разделил компетенции трех типов судов: гродского, земского и подкоморского, а также юридически обосновал судебно-территориальную реформу.

Согласно новому территориальному разделу Трокскому воеводству принадлежали Троцкий, Гродненский, Ковенский и Упитский поветы. В Троках были учреждены и начали действовать гродский, земский и подкоморский суды. Для шляхты главным из них стал земский суд.

Согласно Литовскому Статуту 1588 г. в земский суд должны были избираться уважаемые, богобоязные, знающие права и обычаи ВКЛ оседлые лица, умеющие писать, обязанные гражданам ВКЛ и имеющие в данном повете имения.

Земский суд состоял из судьи, его заместителя и писаря, избираемых землевладельцами повета и утверждаемых королем. Вновь избранные судья, его заместитель и писарь должны были давать присягу во время первой судебной сессии по установленной Литовским Статутом форме.

Ежегодно происходили три судебных сессии, которые по русски назывались "рочки", а по латыни *cadentia* (каденция). Сессии (каденции) продолжались три – шесть недель.

При рассмотрении судебных дел судья и его заместитель старались принять общее судебное решение. Писарь же вел протокол судебного заседания.

Судья, заместитель судьи и писарь прибывали в замок за три дня до начала сессии. Они брали хранящиеся там судебные книги и выдавали из них выписи просителям, а также в течение этих трех дней составляли реестры судебных дел, на основании которых устанавливалась очередность их решения. Кто раньше записывался в эти реестры, того и дело решалось раньше.

Члены земского суда были довольно богаты. За работу в суде они получали вознаграждение, установленное Литовским Статутом, зависящее от каждого решенного дела и внесенного в актовую книгу документа.

Судебные заседания продолжались с утра до позднего вечера. Суд заседал каждый день, за исключением праздников и воскресений. В земском суде рассматривались двоякого рода дела.

Одна группа дел была связана с подтверждением прав на частную собственность: завещания, привилегии, акты купли-продажи, ввода во владения, залога, долговые и дарственные записи, а также донесения возных о причинении ущерба, нанесении обид и пр. Выше указанные документы после их признания вносились в актывые книги.

Другая группа дел требовала судебного разбирательства. Суд решал дела об оскорблениях, угрозах уничтожить имущество или повредить здоровье, о

подстрекательстве крестьян к побегам, об уничтожении во время пожаров документов и пр.

Суд занимался также вопросами о подтверждении дворянского происхождения.

Принимаемые судом решения ограничивались в основном судебными штрафами.

После смерти короля земский суд, как учреждение утвержденное королем, прекращал свою деятельность. В период межцарствия функции всех судов переходили каптуровым судам.

После окончания судебной сессии члены суда оставались на месте еще в течение трех дней, поскольку должны были еще выдавать выписи из книг. Документы, только что прошедшей сессии, оставались у писаря до следующего судебного заседания. Книги предыдущих судебных заседаний укладывались в ящики, закрывались на ключ, опечатывались и передавались на хранение воеводе или охране старосты.

Функции деятельности земского суда регламентировал Литовский Статут. Поскольку этот суд являлся нижней инстанцией, то его решения могли быть обжалованы в высших судебных инстанциях, т. е. в Главном Литовском трибунале или в Королевском суде.

В XVI – XVII вв. в судебном делопроизводстве ВКЛ употреблялся древнерусский, чаще называемый старобелорусский язык, а в 1697 г. был узаконен польский язык.

В 1792 г. земские суды были упразднены и вместо них созданы землянские суды, однако в 1797 г. Указом царя земские суды были вновь восстановлены и действовали в Литве до 1831 г.

Юрисдикция Троцкого земского суда охватывала всю территорию Троцкого повета. Документы местных государственных учреждений ВКЛ хранились в зданиях самих учреждений. Книги Троцкого земского суда находились в Троцком замке на полуострове. Из источников известно, что в 1760-1790 гг. в этом замке заседали суды, а преступники содержались в замковой тюрьме.

В 1771 г. во время заседания Троцкого поветового сеймика было решено выделить деньги на окончание строительства воеводского архива. В 1777 г. была начата реконструкция нижней башни на полуострове, которая предназначалась на хранение актов Троцкого земского и градского судов. За работой строителей наблюдали судья Главного Литовского трибунала Антони Гриневич и строитель Троцкого воеводства Ян Скаржинский. В 1793 г. на втором этаже южной башни замка был устроен архив. Для строительства архива были использованы кирпичи и камни из руин замка на острове.

В 1831 г. царская власть упразднила Троцкий земский и градский суды, а их дела передала в ведение вновь учрежденному Троцкому уездному суду. В 1840 г. книги Троцкого градского, земского и подкоморского судов были перевезены в Вильно в архив Трибунала, где хранились до 1843 г. В том же году все книги вышеуказанных судов были возвращены в Троки, а в 1853-1855 гг. окончательно переданы в Виленский Центральный архив древних актов.

II. УПОРЯДОЧЕНИЕ ФОНДА

Сведения о фонде

В 1852 г. царским Указом был учрежден Виленский Центральный архив древних актов, в котором были собраны актовые книги учреждений ВКЛ. В архиве началась активная научно-техническая обработка документов и создание к ним информационного аппарата.

В 1872 г. директор архива Н. Горбачевский составил и издал опись документов архива древних актов, называя ее Каталогом.

Трокский земский суд, как и другие учреждения ВКЛ, в Каталоге Н. Горбачевского, составил отдельный фонд, имеющий 122 дела, которые по характеру документов были распределены: крепостные, поточные актовые и декретовые книги, разного типа протоколы и реестры.

Каждое дело получило в каталоге свой инвентарный номер, указаны были крайние даты и количество листов.

В 1906 г. И. Спрогис, частично усовершенствовав каталог Н. Горбачевского, издает новую работу под заглавием "Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг". Эта опись была более информативна, чем Каталог Н. Горбачевского, тем не менее тоже имела недостатки. Один из них - довольно поверхностно проведенное фондирование документов, в результате чего в фонды попадали нефондовые дела.

По описи И. Спрогиса количество документов, принадлежащих к фонду Трокского земского суда, изменилось с 122 единиц хранения на 125.

В XX-ом веке мировые войны, оккупации, эвакуации архивных книг и непригодные места хранения причинили Виленскому Центральному архиву большой ущерб. Много дел было утеряно или невозвращено в архивные хранилища.

После Второй мировой войны нужно было учесть все имеющиеся в Литве архивные фонды. В 1946 г. Архивное управление Литовской ССР получило указание Главного Архивного управления при Министерстве Внутренних дел СССР о взятии на учет всех архивных фондов и присвоении им номеров.

В 1949-1451 гг. фонду "Трокский земский суд" был присвоен № 344. Эта дата установлена на основании изученных материалов фонда архива Центрального Архива Литовской ССР и утверждения выводов анализа на заседании Экспертской комиссии документов ЛГИА (Протокол R7-1 от 2006-02-14)

В 1984 г. В Литовском государственном историческом архиве была проведена проверка наличия и состояния дел фонда № 344 "Трокский земский суд". Проверка показала, что согласно описи И. Спрогиса в первой описи данного фонда обнаружено 111 дел, во второй - 13 и в третьей - 1 дело (из дополнительного каталога Н. Горбачевского). Выяснилось, что по описи И. Спрогиса отсутствует 14 дел. В результате розыска установлено, что шесть дел находится в рукописном отделении библиотеки Виленского университета в фонде № 7 "Суды ВКЛ". Это дела: Спр. № 6102 (Гор. № 6142), Спр. № 6103 (Горб. № 6143), Спр. № 6104 (Горб. № 6144), Спр. № 6105 (Горб. № 6145), Спр. № 6116 (Горб. № 6157), Спр. № 6127 (Горб. № 6177). Остальные восемь дел по описи И. Спрогиса №№ 6117, 6128, 6136, 6137, 6150, 6164, 6224, 6226 были сняты с архивного учета, как необнаруженные во время розыска (акт от 1984-04-13).

В 2006 году третья опись фонда № 344 была ликвидирована, одно дело, находившееся в этой описи, доописано в опись № 1. В настоящее время в фонде № 344 имеются 2 описи. В описи № 1 в наличии 112, в описи № 2 - 13 единиц учета. Итого в фонде № 344 имеется 125 единиц учета.

Опись первая

Крепостные, поточные актывые и декретовые книги; крепостные, поточные актывые и декретовые протоколы; суммарные (суммарийные), ординарные (ординарийные), тактовые и др. реестры судебных дел.

При составлении первой описи фонда № 344 "Трокский земский суд" были выдвинуты следующие задачи:

1. проверка наличия и физического состояния дел;
2. фондирование;
3. уточнение хронологических рамок документов;
4. составление заголовков на литовском и русском языках;
5. новая шифровка дел;

В результате проверки установлено, что в первой описи фонда № 344 имеется в наличии 111 дел. Принадлежавшее к третьей описи дело (по каталогу Н. Горбачевского № 19615) по своему содержанию близко к делам первой описи, было дописано в первую опись (акт 2000-10-27), а опись третья ликвидирована.

Документы фонда в основном на польском языке, имеется также несколько документов на старобелорусском языке.

На дела составлены заголовки на литовском и русском языках. В заголовках дел часто указываются термины на польском и латинском языках, употребляемые в самих документах.

Каждое дело в новосозданной описи получило новый инвентарный номер, рядом оставлены старые номера по описям И. Спрогиса и Н. Горбачевского.

Большинство дел в хорошем физическом состоянии, имеются однако и поврежденные дела.

Опись состоит из: крепостных, поточных актывых и декретовых книг; крепостных, поточных актывых и декретовых протоколов; суммарных (суммарийных), ординарных (ординарийных), тактовых и др. реестров судебных дел.

В некоторых поточных и декретовых книгах встречаются декреты Меречского земского суда, поточные акты Трокского землянского суда, декреты Конфедерации Трокского воеводства, декреты скарбового и фискального судов, крепостные акты Трокского гродского суда, декреты Трокского каптурового суда. Имеются также выписи декретов из судебных книг, выданных разным лицам. Кроме того в фонде обнаружены отдельные нефондовые дела:

1. поточные протоколы Меречского земского и землянского судов (д. № 41, 1792-1794 гг.);
2. протоколы заседаний Меречского землянского суда (д. № 42, 1792 г.);
3. поточные протоколы Меречского земского суда (д. № 42, 1793-1794 гг.);
4. реестры гражданских дел Меречского земского суда (д. 103- 104, 1794 г.);
5. актывые, декретовые и поточные протоколы суда Виленской юрисдикции, принадлежавшей князю Герониму Флоряну Радзивиллу (д. 30, 1751-1764 гг.);
6. суммарный реестр Брестского гродского суда (д. 70, 1781-1783 гг.)

В первой описи фонда № 344 "Трокский земский суд" имеются книги Трокского эксдвизорского, компромиссарского и каптурового судов, которые действовали непостоянно и были учреждаемы постановлениями постоянно действующих судов, поэтому установить их фондовую принадлежность довольно сложно.

Итого в первой описи фонда № 344 "Трокский земский суд" имеется 112 дел. Хронологические рамки дел 1661-1816; 1840 гг.